

достатъчно ярко неговия образ за оригинален поет, сериозен литературен работник, човек със здрав вкус, със своя мисъл и завидна сръчност. . .

Роден на село, в учителско и прочуто с трудолюбието и упорството си семейство, израснал без майка и тръгнал из живота в едно бурно, страхотно с гръмотевиците и мъглите си време, почти сам — без близки, без интимни другари, отскубнат от естествената си жизнена среда, от въздуха, който можеше да го подхранва, за да израсне високо и мощно, той все пак, въпреки дълбоките си огъвания, успя да се запази, не се пречупи смъртоносно.

Неговата участ е типична за мнозина от нашето поколение. Тя заслужава да се прочути спокойно и да се прецени не само с благо снизхождение, но и с признателност.

Нека чуем и неговият собствен глас, да се вслушаме в ритмите и смисъла на една от най-сериозните и най-красивите му изповеди, да се вгледаме в едно от възвишените видения, в което той, в моменти на творчески екстаз, е виждал възпътена собствената си участ:

Спри, натегнал от умора,
разтвори широко гръд
и погледай как в простора
чучулигите трептят,

как потоп от ясно злато
грей в бездънните поля,
и безоблачното лято
люлка сини ветрила.

Носиш гняв, и скръб, и нежност,
и тежиш от тъмнини,
потопи ги в тая свежест,
удари ги и — стани!

Чуй, дъба до теб разказва
колко весел е светът, —
а люлее смъртна язва
на столетната си гръд.

Виж: омаяна от младост,
еднодневката играй
и забравя в своята радост
неизбежния си край.

Забрави се като нея.
плувай в ниви и гори,
пей със нея, дето пеят,
с нея, що горят — гори!

Вдигай в мълните грани,
бий се с тях като дъба:
всеки удар палва рана —
ти от рани грей в нощта.

А когато чуеш кобна
реч — из вечните врати,
като млад планински облак
ти в безкрая полети.

«Поете»

СПОМЕНИ ЗА СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

Николай Дончев

През 1922 г. двадесетгодишният Светослав Минков публикува първата си книга с разкази под наслов „Синята хризантема“. Той дебютира успоредно със също младия тогава Владимир Полянов, роден три години по-рано. Сборникът с разкази на втория беше озаглавен

СПОМЕНИ ЗА АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

По случай седемдесет години от рождението му

Георги Константинов

Костенец, 30 юли 1951 г.

В Москва, където беше изпратен на лечение, починал от рак в кръвта Асен Разцветников...

Миналата година той живя тук, край мене, цял месец. Оттук го взе Камен Зидаров, тогава директор на Народния театър, за да го заведе в болницата „Д-р Рачо Ангелов“ при прославения д-р Цончев. . . (Камен Зидаров е роден в Драганово и двамата с Асен много се обичаха.)

Аз познавах Асен Разцветников от 1922 година. Беше завършил няколко семестъра по славянска филология и литература, когато аз се записах, и вече се заканвах, че ще напусна филологията, защото му се виждала досадно суха, и ще се прехвърля в Юридическия факултет. Пиеше и печаташе стихотворения, които не изпъкваха с особени качества. Знаех го повече като студент — Асен Коларов — и като страстен комунист. Много време двамата седяхме на един чин.

Ходеше с каскет и донасяше в аудиториите връзки с „Работнически вестник“. Продаваше го между студентите. Като редактирания от Алексей Толстой в Берлин вестник „Накануне“ и нашият „Работнически вестник“ издаваше отделни неделни литературни притурки. Там, ако не се лъжа, печаташе и Асен. (После, когато съм го разпитвал, твърдеше, че е печатал за пръв път през 1924 г. в „Нов път“.) Беше извънредно деятелен партизек: постоянно полемизирал, възразявал, призовавал. Към мене проявявал особено внимание — където ме срещнеше, все ме подканяше да се „класоосъзная“. . .

Аз съчувствувах на комунистите, но няхах кураж да се запиша в партията. Още от Кюстендилската гимназия се увличах силно в толстоизма. Но комунистите смятах за близки, почти всички ми другари бяха комунисти. Асен много внимателно и старателно искаше да ме изведе из моята толстоистка пасивност.

Тогава печатах и глупави стихотворения. Асен, натоварен да състави някаква антология, на няколко пъти ме дири нарочно и настояваше да участвам в тая антология. Той и проф. Арнаудов бяха единствените сериозни хора, които смятаха, че аз може да стана и поет. И Емануил Попдимитров ме насърчаваше, но, струва ми се, че не беше искрен. Слава богу, скоро сам се излекувах от тази болест. Ех, да бях се заел със същата решителност и с бронхита, който „спечелих“ по същото време из студентите и влажни квартири! Но бронхитът не ме тревожеше. Млад и силен бях тогава — глупавите стихотворения ме караха да се срамувам от себе си.

Сега, когато си спомням за младините, виждам Асена разкрячен в горния край на Градската градина, близо до двореца, да полемизира с тумба земеделци, които тогава бяха на власт и се заканваха, че ще съберат всички комунисти в България и ще ги изпатят да пресушават бургаските блати и там да си основат свое „комунистическо царство“. Заканваха се те, но не можеха да спрат негодуванието и критиките на народа. Та и Асен често пъти събирал около себе си запачи, които слушаха духовитите и острите му закачки. . . Такова беше тогава времето: навсякъде — из кафенетата и кръчми, по влакове и паркове, по сборове, сватби, седенки. . . непременно се намираха по няколко западени политикани, които живо, темпераментно, а понякога и много грубо бистреха политиката. И Асен в ония години беше такъв страстен политикан.

По време на Септемврийското въстание той е бил определен за някаква връзка в София, но предателство осуети в столицата всяка значителна акция и той трябваше да се крие. А и в криенето или по-скоро в страха, беше твърде старателен. Двете имена — Коларов и Разцветников — му помагаша доста. През зимата на 1923—1924 година той редовно идваше при мене в Семинара по сравнителна литературна история, стоеше до късно и после се прибираще при познати. Аз бях библиотекар на семинара (тогава съществуваше такава практика: титулярът професор си избираше един студент и го оставаше да услужва с книгите на института и да поддържа връзка със студентите. Така аз разполагах с богатата библиотека на Семинара по сравнителна литературна история — с титуляр проф. Арнаудов, а по-късно и с библиотеката на Боян Пенев, в която бяха включени и няколко шкафа с книги, останали от Пенчо Славейков. . . Дори ми и плащаха по 90 лв. на месец. (За 90 лв. си купиш от книжарница „Златолира“ — на бул. Дундуков и Леге, собственост на Сава Чукалов и Дим. Янакиев, станалата „историческа“ у нас антология „Русский Парнас“. . .)

На обед заключвах Асена в кабинета на Арнаудов или в читалнята и после му донасях храна от саламджийницата на Докузанов.

Там, в тесния коридор пред кабинета на проф. Арнаудов, където работех аз, Асен донесе първите екземпляри от „Жертвени кладни“ (с корица от Александър Жендов), печатани с червено мастило — това беше подсецане за пролятата кръв на героите от Септемврийското въстание, които Асен възпя с покъртителна искреност. Това са и най-хубавите и най-значителните стихотворения (особено баладата), които той написа. Всички тогава гледаха на Асена като на продължител на революционно-реалистичната поезия на Смирненски. Не случайно — на другия ден след погребението на непрежалимия и прекрасен поет и другар — именно Асен Разцветников изрази в работническия печат дълбоката мъка на трудовия свят.

! След погребението на Хр. Смирненски

Зелените клепки на лятната вечер
за нежно замрежени с капки и цвят. . .
Замаян от звъна на вопли и речи,
аз бавно се връщам във черния град.

Край мен отминават другарите вкупом
сви сини рубашки и мрачни лица —
и сеещам как моята скръб се пречупва
през хиляди прости и нежни сърца.

Ах, кой пак за подвиг и бран ще ни стопли?
Ах, кой ще посипе стопънети лъчи? . . .
В душата ми сбират се сълзи и вопли,
в душата ми твоята песен звучи. . .

Тогава Асен беше на двадесет и шест години. В стиховете му се чувствуваше влияние на символистите, от което, както знаем, не беше се освободил и Смирненски (а той, горкият, угасна двадесет и пет годишен!). В „Жертвени кладни“, които излязоха на другата година, това влияние вече беше преодоляно — Асен тръгваше смело по пътя на реализма, но. . . уви! — за твърде късо време. . . И него, заедно с Ангел Каралийчев и Никола Фурнаджиев, го похвалиха в „Златотор“ и постепенно го откъснаха от почвата, върху която естествено бе израснал, за да го превърнат на цвете в саксия. . .

По време на априлските събития от 1925 г. той все още се интересуваше живо от обществените борби и не беше се отчуждил от революционния фронт. Тогава аз работех като кореспондент на вестник „Радикал“. Препоръчал ме беше на Ивана Харизанов Г. П. Стаматов. В радикалната партия трябваше да се запиша през 1927 г. На два пъти щяха да ме уволняват, защото се страхували, че съм комунист. Някои настоявали пред Минко Генов да ме уволни, като го уверявали, че съм „опасен човек“. — „Не е такова момчето! Аз го познавам по-добре. . .“ отговарял Генов. Това после той сам ми го каза. А мене мнозина са ме смятали за комунист — едно, защото другарувах с комунисти, и друго — защото онова, което пишех, не беше никога официозно. . .

Следях редовно процеса срещу Марко Фридман и другарите му и давах цензурирани дописки в „Радикал“. Разбира се, това, което се пишеше и печаташе, много често нямаше нищо общо с истината. . . И Асен, заедно с художника Борис Елисеев, който отдавна изчезна някъде из чужбина, с Асен Василиев, художник и историк. . . и други комунисти ме причакваха при вечер в градинката при гроба на Вазов или из улица „Московска“, за да им казвам какво се разкриваше в съда. Аз бях възхитен от героичното държане на Фридман. За пръв път виждах такъв именно герой — който бранеше не толкова себе си, колкото партията си, и който печелаше друго битие, освен партийното. Освен това Фридман беше твърде ловък и не рядко поведеше разпита към задънени улици. . . Имаше двама подсъдими младежи, работници от Инженерната работилница (имената им съм записал някъде), които говореха с възхита за своя шеф Петър Абаджиев (Васко). Всичко това аз споделях с Асена и останалите си другари. Асен започна пак да се навърта край литературния семинар. Там по това време се прикриваше и Александър Пешев — сега виден комунист и преподавател в Университета — известен в средата на конспираторите само като „Доктора“. . . Диреха го под дърво и под камък. Сам чух да го поменава в отговорите си пред съда единият от двамата другари на Абаджиев и му съобщих това. . .

Сайт туй настъпи мъртво затишие. Всичко, което бе останало живо, се изпокри. . . Асен завърши право и замина да стажува в Лясковец или Горна Оряховица. Тогава печата поемата „Двойник“, в която имаше някакви останки от старото му борчество — но която всъщност беше мостът, по който мина към „чистото“ изкуство.

Ходи по едно време в Австрия и Германия. Като се прибра, постъпи учител по немски език в Габрово, а после беше преместен в София.

Срещнахме се отново като стари приятели в кафене „Галата“, на ъгъла „Левски“ и „Граф Игнатиев“, где то се събираха сътрудници на „Златорог“. Кафенето фалира твърде скоро, защото по-паралитично златорожци предпочитаха кръчмите и прочутия тогава ресторант „Балабанов“. После започнахме да се навъртаме в кафене „Бурел“ — в бараката на ъгъла „Алабинска“ и „Цар Калоян“, под хубава, гъстосенчеста асма. Фалира скоро и „Бурел“ — не толкова от нас (съдържателят и не е разчитал на нас, защото бяхме малцина), а от множеството пенсионери-учители и др., които идеха там само за да четат вестници. . .

Асен направи великолепен превод на „Херман и Доротея“. После се зае с „Илиада“. . . с „Тартюф“. . . Смятам, че тия му преводи, както и някои работи за деца (предимно гатанки), са най-значителното нещо, което той можа да създаде, след като се откъсна от другарите си и от революционната поезия, — макар че писах похвална статия за „Планински вечери“, от която той беше много доволен и подчертано засили обичта си към мене.

Сега се държеше съвсем хрисимо, неутрално. Стараеше се да получи признание на майстор, на заслужил и културен писател. В това си старание проявяваше завидно упорство. Втората му важна грижа беше да се осигури материално. От преводите и от детските работи печелеше доста.

Веднъж, през 1931 г., се скарахме много жестоко в редакцията на в. „Съвременник“, където аз, като редактор, бях дал място на една статия срещу Тодор Влайков от неговия сподвижник, известен писател-народник Никифор п. Филипов (Falco Peregrinus):

В Народното събрание беше внесено предложение за отпускане народна пенсия на Влайков. Филипов (той посочваше редица може би не особено убедителни причини) — се противопостави на това искане. . . Асен — помня го като сега — нахлу в малката стайка на печатница „Художник“ (ул. „Денкоглу“), където коригирахм вестника и почти с пияна на уста започна да ме атакува, че съм правел „радикалска политика“ в „Съвременник“, че статията била много несправедлива и т. н. Не помня всичките му доводи, но чувствавам все още живо яростта и увлечението му да полемизира. Беше се събудила у Асена старата му страст. . . Фурнаджиев застана на моя страна. . . А пък аз не правех никаква политика. Никифор п. Филипов беше прекрасен, подкупващ с честността си човек, който наистина смяташе, че ще бъде несправедливо да се дава народна пенсия на един човек, който отдавна беше изоставил литературата, отдал се беше на политическа дейност. . . тогава, когато някой бедни, активни писатели, като Антон Страшимиров и Г. П. Стаматов, едва смогваха да свържат двата края. . .

— Хленча — казва, — за да ми става по-леко.

И започваше да приказва, да приказва, да приказва. . . все за своите патила, за някакви врагове, които го дебнели, за шпиони. . . Хазаните му имали някакви две дъщери, които всеки ден го провокирали и шпионирали: влизали в стаята му: бъркали из масата, гардероба; поставяли му примки. Съседите от околните къщи също го преследвали. Някакъв мъж наел специална стая на тавана срещу неговото жилище и наблюдавал как Асен пише на пишешката машина.

— Аз — казва — съм направил едно приспособление към моята машинка — то ми служи като статив, на който поставям книгата, която превеждам. . . А те (враговете, шпионите) мислят, че си служа с някакъв тайнствен апарат, с който влизам във връзка с чужди станции. Те знаят, че аз в Първата световна война служих като телеграфист и сега предполагат, че имам апарат, с който предавам новини на чужденци. . . Креватът, на който спя, е с развалена пружина и вечер, като се обръщам често и неспокойно, издава ритмични звукове — а „онези“ смятат, че са знаци, които издава моят апарат. . .

Друг път ще каже:

— Аз съм сигурен, че дъщерите на хазайна са пуснали в стаята ми някакъв комар, за да ме зарази с болест, която никой не знае.

Опитвах се да му възразявам, да изказвам съмнения, дори се надсмивах на тази негова мнителност, ала той не ме слушаше. Спираше съсредоточен поглед върху ми и като че искаше да каже: „Ти нищо не знаеш. . .“ А кой го знае, дали не се е страхувал и от мене! Но не допускам. Пред мене той казваше и най-опасните си мисли. . .

Ходил да се оплаква от хазаните си лично на министър-председателя Вълко Червенков, с когото били добри приятели от 1923 г. и който хранил най-добри чувства към Асена.

„Слушай ме добре — обръщал се той към министър-председателя, — това, което ще ти разкажа, е малко странно. Ти може дори да помислиш, че в тази история има някой луд — но знай, че лудият не съм аз. . .“

— След срещата ми с Вълко Червенков — подчертаваше Асен — „ония“ за известно време ме оставиха на мира, но напоследък пак ме преследват. . .

На 11 юли температурата му се покачи на 40.2⁰. Уплаших се и наредих да извикат местния лекар — Енчо Енев, млад, но съсредоточен и смел медик. Той прегледа Асена най-старателно, разпита го за „историята“ на заболяването му и не му каза нищо. Остави му само една рецепта за намаляване на температурата и го успокои с няколко общи думи. Като излязохме навън, лекарят ме извика настрана и ми каза:

— Страхувам се, че вашият приятел е болен от една много тежка болест. . . Не мога да твърдя положително, но според мене той страда от левкемия. . .

После ми обясни, че това било нещо като рак в кръвта. За първи път чувах името на тая зловеща болест.

Викахме на другия ден лекуващия тук д-р Митев — интернист и хирург. Той пък ми каза, че Асен е болен от лимфогранулом. . . , и добави:

— Страх ме е, че ще го загубим. . . Аз го познавам още от 1923 г. Той е прекрасен поет и можеше да напише още много хубави творби, но! . . . Нека иде веднага в София, там имат възможност да го лекуват клинически. . .

През тези дни Асен беше много, много изтерзан. На два пъти ми подхвърля:

— Това, Георге, не е живот. По-добре е да му сложа край!

Раздумах го, както можех, с шаблонните думи, които всички казваме в такива случаи, и с едно характерно утешение, към което ние двамата често прибегвахме: „Обича ни нас мъката и няма лесно да ни изпусне из ръцете си!“

Съобщих му, че е пристигнал да летува в Костенец общият ни другар Никола Фурнаджиев, но Асен не прояви особен интерес към тази новина. . . Друг път ми е говорил, че Фурнаджиев не го обича, че дори той е внушил на Петър Пондев и Васил Акъов да пишат срещу него в „Литературен фронт“. . . Разбира се, и това предположение е убедително, колкото всички други

от подобно естество (като напр. тия за специалния комар, който са пуснали в стаята хазаята му, или че С. е ходил нарочно в квартирата му, за да го шпионира. . .)

Обадих се по телефона на Камен Зидаров в София. На 17 юли той пристигна с лека кола и взе Асена, за да го отведе в болницата при д-р Цончев. . .

Оттам Асен ми се обади едва на 9 септември:

„Драги Георге,

Отдавна трябваше да ти пиша и да благодаря — и на тебе, и особено на Веса — за грижите, що положихте за мене, когато бях във вашето зелено и прохладно леговище. Все отлагах обаче — с надежда, че ще мога да ви съобщя нещо по-положително за моята болест, неудобствена и до днес от тукашните лекари с едно прилично латинско название, искам да кажа: с едно определено име.

Тук не можах да намерят в кръвта ми маларични паразити, поради което не ме и лекуват за малария. Правеха ми и продължават да ми правят всевъзможни изследвания и намират, че всичките ми органи са горе-долу здрави — само аз съм болен и продължавам през 10-12 дни да се търкалям 7—8 дни с висока температура.

При това д-р Цончев, наскоро след моето постъпване в болницата, замина в 25-дневен отпуск. След завръщането си той беше се подготвил да ми постави една диагноза, равна на смъртна присъда: Lymphogranulomatosis, незаразителна, т. е. причинявана неизвестно от какво болест. Но когато дойдоха лекарите в пълен, параден състав, т. е. „на визитация“, видяха по устните ми изплювки от треска и Цончев реши, че все пак има някаква инфекция. Тогава бе наредено да ми правят пеницилинови инжекции. Вече 12 дни ме бодат по 6 пъти дневно и имам един обнадеждаващ (извинявай за лошата дума) резултат: под мишниците ми имаше нещо като оток (над увеличената жлеза) и тоя оток почти се изгуби. След известно време ще сменят пеницилина със стрептомицин, за да се доубие проклетият бацил, затворен в подутите жлези, изглежда като в крепост — защото в кръвта ми не окриват никаква зараза.

Не се ли премахне треската след употребата на споменатите две лекарства, ще остане също споменатата по-горе фатална болест и аз ще трябва да се приготвя за дългия път, от който няма връщане.

Тук си спомних за една лоша новина, която може би не си още научил: бай Минко Генев е заболял от рак в белите дробове. Каза ми д-р Стоевски, който го е преглеждал на рентгенов апарат.¹

Забравих да ти кажа, че съм в болница „Д-р Рачо Ангелов“ — тъй се казва тая болница, в която, както знаеш, се канех да постъпя. Идват много познати да ме споходят в приемните дни. Особено голяма грижа за мене прояви Камен Зидаров, както който знаеш, идва лично да ме вземе от Костенец и ме настани в болницата. Той често пита лекарите по телефона за мене, пък и лично идва да ми донесе много здраве от Николая (Лилиев).

Иначе тук обстановката е много лоша, шум — ужасен, и външен, и вътрешен.

Като споменах за шум, та ми дойде на ум за едно ужасно шумно зрелище, което трябваше да гледам и слушам тука 7—8 дни. В стаята ни бяха довели болен от бронхиален задух. Тоя човек кашляше и се мъчеше така страшно, че аз се разкаях, заедно не съм се отнасял с достатъчно съчувствие към твоя задух. Това се дължи, разбира се, на недостатъчната ми осведоменост: аз мислех досега, че задухът се проявява в това само, дето болният се задъхва, когато върви бърже или изкачва височина. Надявам се обаче, че твоят задух не е толкова лош, както на тоя човек.

Ангел ми каза, че в изд-во „Нар. младеж“ отново сменили всички (с изключение на него, но включително директора).

Хайде да свършвам, че иде време за инжекция.

Много здраве не само на тебе, Веса, Елка, Божанка, но и на другите евентуални обитатели на вашата вила. Асен.“

¹ Само шест дни по-късно, т. е. на 8. IX. 1950, бай Минко почина. — Б. м., Г. К.

Отговорих му, като пак напомних общата ни утеха — че мъката не оставя така лесно любимци като нас — и го замолих да седне и да напише спомените си за времето от 1923 г. Той знаеше, беше видял. . . много интересни неща, за които разказваше крайно увлекателно. Но мъките и отвартилените условия в болницата не му позволиха да изпълни тая ми молба, която посрещаше съчувствено.

Аз се прибрах в София през октомври. Настъпи една влажна, мъглива зима и не можах да отида до болницата да го видя. Моят задух ми пречеше да излизам. . .

Лекували го бяха с чести преливания на кръв, но без трайни резултати. На 25 април 1951 година Асен бе вдигнат със самолет за Съветския съюз. На Радевски, който бил при него предния ден, изразил голямата си надежда, че там, в Обетованата земя, здравето му ще се възвърне. . . Ала все пак казал: „Слушай, Христо, ако стане нещо с мене, гледайте квартирата ми да се даде на някой писател. . .“

Горкия! Грижата му не е била толкова за писателя, колкото: да продължи борбата срещу омразните му хазан. . . Тя беше, както казва народът, оживяла на сърцето му. Тя и болестта (всъщност тия две сили преливаха в една) изпълняха и осмисляха окаяното му битие от една година насам. . .

На 9 юни т. г. ми гостува в Костенец административният секретар на Съюза на българските писатели Борис Попов заедно с булката си Елена Матушева. От тях научих, че лекарят, който придружавал Асена, описвал — след завръщането си — с възторг начина на посрещането им в СССР и грижите на съветските лекари (представям си почудата на този наш лекар, който е можал да сравни вниманието и удобствата в Москва с „вниманието“ и. . . в българските болници!). Асен бил настанен в апартамент, с какъвто в такива случаи можел да разполага само член от върховната управа на държавата. Разполагал с отделен лекар, милосерна сестра, лека кола. . .

Малко е живял скромният Асен в тая чиста, тиха, бяла обстановка, но все пак какво щастие е изпълнило душата му, като е чувствувал това неочаквано и неподозирано другарско внимание и с какво доволство е размислял за себе си, за миналото си, за бъдещето. . . Колко ли силно му се е искало да оздравее, да види още много, много прекрасни неща там и после да дойде тук и да ни разкаже всичко. . . Съдбата все пак нареди тъй, че поетът на Септемврийското въстание да възвърне първите си възторзи и да изгасне там, под сиянието на Червената звезда. . .

Асен имаше слабости, които му попречиха да може да стане герой, но имаше и редица качества, които го определяха и налагаха като изпъкващ духовен работник. Преди всичко той беше примерно трудолюбив и завидно строг към онова, което вършеше. Във всичко, с което се заемаше — библиотекарство, преводачество. . . да не говорим за поезията, на която искаше да служи като артист, като майстор, — той непременно стигаше до свои, оригинални открития, прояви, идеи (създаде си специална система за подреждане на библиотеките в училищата и читалищата; имаше свое научно обосновано мнение за размера, в който трябвало да се превежда класическият хекзаметър. . .; дори пишешката си машина беше преобразил и нагодил за по-удобна работа!). Тези негови „открития“ и идеи често пъти го поставяха в конфликт с приятели, особено с книгоиздателите, с редакторите, с ръководителите на театрите (той смяташе, че неговата драма има изключителни качества). Миналата година, в момент, когато болестта го беше малко понзоставила, той се увлече пред мене да прави план за бъдещата си дейност. . . Смяташе да напише още няколко пиеси, няколко епични поеми и нови лирични стихове. . .

— „Какво съм направил досега в същност? Един писател би трябвало да постави поне 5–6 тома избрани, изискани творби. За себе си мечтае: един том лирика, един том драми, един том поеми, един — стихотворни преводи и една-две хубави книги за деца. . .“

И както мечтаеше и говореше, извади едно тясно цветно листче, на каквито обичаше да пише (винаги четливо, красиво), и започна да си чертае: „лирика“, „епос“, „драма“. . .

С тия мечти и угадна. . . Но все пак и това, което остави — особено някои от първите му стихотворения, преводите от Омир, Гьоте, Молиер, както и редица творби за деца, очертават